

תאריך לועזי

ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש.

(ירושלמי ר"ה פ"א ה"א) תני שמואל ופליג (שמות יט, א) בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים מיכן שמונין חדשים ליציאת מצרים. אין לי אלא חדשים שנים מנין (במדבר ט, א) וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית, אין לי אלא לאותו הזמן לאחר הזמן הזה מנין, (שם לג, לח) בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים, אין לי אלא לשעה לדורות מנין [מלכים א ו א] ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' משנבנה הבית התחילו מונין לבנינו.

החדש הזה לכם

כתוב בתורה החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: (שמות יבף א) וביאר הרמב"ן שכמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת ושני בשבת, כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני והשלישי לגאולתינו, שאין המנין הזה לשנה, שהרי תחלת שנותינו מתשרי, דכתיב (להלן לד, כב) וחג האסיף תקופת השנה, וכתיב (שם כג, טז) בצאת השנה, אם כן כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי, פתורנו ראשון לגאולה ושביעי אליה. וזה טעם ראשון הוא לכם, שאיננו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לכם, שנקרא לו לזכרון גאולתינו.

שמות חדשים עלו מבבל

ממשיך הרמב"ן שכבר הזכירו רבותינו זה הענין, ואמרו שמות חדשים עלו עמנו מבבל (ירושלמי ר"ה א ב, ב"ר מח ט), כי מתחלה לא היו להם שמות אצלנו, והסבה בזה, כי מתחלה היה מניינם זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב (ירמיה טז יד - טו) ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון, חזרנו לקרא החדשים בשם שנקראים בארץ בבל, להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י. כי אלה השמות ניסן אייר וזולתם שמות פרסיים, ולא ימצא רק בספרי נביאי בבל (זכריה א, ז, עזרא ו, טו, נחמיה א, א) ובמגילת אסתר (ג, ז). ולכן אמר הכתוב בחדש הראשון הוא חדש ניסן, כמו הפיל פור הוא הגורל (שם). והנה נזכיר בחדשים הגאולה השנית כאשר עשינו עד הנה בראשונה.

ויעוין בספר בני יששכר (מאמרי חדש ניסן מאמר א אות ו) דודאי שמות החדשים נתקבלו ג"כ מסיני, רק שהיה בבחינת תורה שבע"פ, שהרי נזכרו השמות של חדשים בתרגום, והתרגום נתקבל בסיני כידוע, אבל התרגום הוא תורה שבע"פ ולא ניתנו לכתוב בכתב עד שבאו לבבל.

נצחיות המצות

ידועה שיש י"ג עיקרים להרמב"ם (פירוש המשנה לרמב"ם סנהדרין פרק י) ויסוד התשיעי הוא שזו תורת משה לא תבטל, ולא תבוא תורה מאת ה' זולתה, ולא יתוסף בה ולא יגרע ממנה לא בכתוב ולא בפירוש, אמר לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו.

ובספר העיקרים (מאמר ג פרק יד) הביא שיטת הרמב"ם וכתב שסמך הרב העקר הזה אל מה שנזכר בתורה לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו (דברים יג, א), וביאר הטעם בספר המורה לפי שהדבר השווה והשלם אי אפשר להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו שלא יפסד השווי והשלמות ההוא, ולפי שהיתה התורה תמימה כמו שהעיד עליה הכתוב באמרו תורת ה' תמימה (תהלים יט, ה), אי אפשר שתשתנה בשום זמן, זהו תורף דבריו בזה הענין במקומות רבים.

גדר איסור בל תוסיף

וכתב העיקרים שדברי הרמב"ם בזה צריכין עיון גדול, מהיכן יצא לו לרבינו ז"ל השורש הזה, כי אף על פי שהשורש הזה יקר הערך מאד, אם קבלה היא נקבל אותה בסבר פנים יפות ואם לדין יש תשובה, כי מה שנאמר בתורה לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו לא בא להזהיר על כלל מצות התורה אלא על תכונת עשייתן בלבד, ובא להזהיר שלא נבדה מלבנו ולא נלמוד מעובדי עבודה זרה לעשות תוספת או גרעון בתואר עשיית המצוה בהיותנו חושבים שזה הגדלה לשם יתברך.

שינוי במינוי החדשים

עוד כתב שם (פרק טז) וז"ל וכן מצינו בימי עזרא שבטלו מנין החדשים מניסן, שהיו מונין כן כפי משפטי התורה, לפי שכתוב החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב, ב), והיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, כי אף על פי שתשרי ראש השנה למנין שנות העולם כמו שאמר הכתוב וחג האסיף תקופת השנה, וחג האסיף בצאת השנה (שמות כג, טז), וממנו מונין לשמיטין וליובלות, צוה תורה למנות מנין החדשים מניסן בכל חשבונותיהם, לפי שאז יצאו ישראל ממצרים והיתה תחלת צמיחת האומה, וכן תמנה היא גם כן כל חשבונותיה מניסן, ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש, בחדש השלישי וגו', ואין לחדשים שמות במשפטי התורה, אבל ראוי שיהיה שמם שני שלישי רביעי חמישי ששי שביעי לניסן זכר ליציאת מצרים, וזהו שאמר הכתוב ראשון הוא לכם לחדשי השנה, כלומר למנין החדשים תמנו מניסן אף על פי שלמנין שנים ראוי למנות מתשרי כמו שאמרנו.

מכל מקום יתבאר שזכר לגאולה השנית הניחו מלשנות מנין החדשים מניסן כמו שהיו רגילין למנות זכר ליציאת מצרים, וחזרו למנות מנין אחר לחדשים, וזהו שאמרו רבותינו ז"ל שמות החדשים עלו עמהם מאשור, כלומר שהיו מונין החדשים בשמותם תשרי מרחשון כסליו כמו שהיו מונין אותם באשור זכר לגאולה השנית ולא שני שלישי רביעי כאשר בתחלה, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרשת בא אל פרעה.

ונראה מזה כי הם הבינו שצווי מנין החדשים היה זמני, רוצה לומר כל עוד שתמיד הגאולה ההיא, אבל אחר שגלו שנית ונגאלו משם ונצטוו על ידי ירמיה לא ירמיה עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפון וגו' (ירמיה כ"ג ז'), ראו להניח המנין הראשון שהיה זכר ליציאת מצרים וחזרו למנות מנין אחר מתשרי לשנות העולם, והשאירו שמות החדשים שעלו עמהם מאשור זכר לגאולה השנית, כי הבינו שצווי מנין החדשים מניסן היה זמני ולא צווי נצחי אף על פי שלא נזכר בו זמן.

כמדומני שמעתי ממו"ר הגרא"ז עפשטיין זצ"ל שהרמב"ם ס"ל שזה לא מקרי שינוי אלא שגדר המצוה היא למנות החדשים באופן שיהיה במינוים זכר לגאולה לא שמני איזה גאולה.

כתב אשורית

עוד דבר שינוי בעלותם מבבל, כתב העיקרים, כדי לעשות זכר לגאולה השנית, שהניחו כתב עברי ובחרו להם כתב אשורי זכר שגלו אל אשור ונגאלו משם, וכן אמרו רבותינו ז"ל בתוספתא דמסכת סנהדרין, למה נקרא שמו אשורית שעלה עמהם מאשור, רבי אומר בכתב זה נתנה תורה לישראל וכו' ולמה נקרא שמה אשורית שמאושר בכתב.

ועוד בגמרא סנהדרין פרק כהן גדול (כא, ב) פירשו האמוראים דברי חכמים, שכך אמרו שם אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בתחלה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש, כיון שעלו בני הגולה בימי עזרא ביררו להם כתב אשורי ולשון הקדש והניחו להדיוטות כתב עברי, כלומר לכותים שהיו דרין אז בארץ ישראל, קודם שעלו הם הניחו להם כתב עברי ולשון ארמי. הרי שהאמוראים מסכימים שהכתב שבידינו היום אינו כתב עברי.

מ"ם וסמ"ך שבלוחות

והק' בספר העיקרים ממה שאמרו רבותינו (מגילה ג, א) מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים, משמע שהתורה כתובה בכתב אשורית, ותי' אפשר שאמרו כן לפי דעת רבי שסובר שהלוחות היו כתובים בכתב אשורית, או לפי שסברתם היא גם כן שהלוחות היו כתובים בכתב אשורית אף על פי שהכתב הנהוג באומה אז היה עברי.

עוד כתב שאולי לא אמרו כן על מ"ם וסמ"ך שבידינו היום, אבל לפי שבכתב עברי שהלוחות היו כתובות בו היו המ"ם והסמ"ך סתומות או אותיות אחרות דומות למ"ם וסמ"ך כמו שהן בכתב אשורית שבידינו היום, אמרו כן. תדע שהרי רב חסדא שאמר מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים הוא עצמו אמר שנשתנה הכתב, ואולי כי מה שאמרו וביררו להם כתב אשורי לא על כל הכתב אמרו כן אלא על קצתו, שלקחו ממנו והשאירו ממנו ונשארו מ"ם וסמ"ך סתומות כאשר היו בלוחות, ולקחו קצת כתב אשורית זכר לגאולה השנית ואף על פי שאין זה נראה.

גם הריטב"א (מגילה שם) הק' על מימרא דר"ח שמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים, דמשמע דכולי עלמא היא, ואילו בסנהדרין אמרין דאיכא מ"ד שהתורה ניתנה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש וחזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית, ואמרין מאי אשורית שעלה עמהם מאשור שכתב הקדש הוא כתב בני אשור.

הלוחות נכתבו לכו"ע בכתב אשורית

ותמה הריטב"א שיהיה הכתב הזה המאושר שיש בכל קוץ וקוץ ממנו תלי תלים של הלכות יסודות התורה כתב של בני אשור ויהיו הלוחות מכתב עברי. עוד הק' בכתב עברי מה נס היה במ"ם וסמ"ך, אבל ודאי אין ספק שזה הכתב הנקרא אשורית הוא כתב הקדש שבלוחות ועל שם כך נקרא קדש, וכן לשון הקדש, ומעולם לא נראה הכתב ההוא אלא בלוחות, אבל לשון הקדש כבר נודע לאבות ובני ישראל קודם מתן תורה ובו השם מדבר עם נביאיו וקדושו, ואעפ"כ מתוך תומת וקדושת הכתב ההוא באותן הימים לא היו כותבין אותו אפילו בספרים שכותב המלך או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו כותבין אותו בכתב עברי, וזהו שכשנגזר הארון

שכחום לאותיות מנצפ"ך, וכשגלו לאשור וידעו בני אשור כתב זה נטלוהו להם או שהיה אצלם קודם לכן שנודע להם מספרי הקדש מלבד כתב שלהם או שהיה להם וחמדו אותו, ובני ישראל הורגלו בו עמהם משם ואילך וזהו שעלה מאשור, ובימי עזרא ניתן להם לכתוב ס"ת ושאר כתובים וכדדייקינן מדכתיב וכתב הנשתון.

ורבי אומר שמעולם לא נשתנה ובכתב זה ניתנה תורה לישראל, גם בספרי הקדש, ולמה נקרא שמו אשורית שמאשר בכתבו. ולקמן במכילתין קרי אשורי ללשון הקדש כדתנן (יז, א) והלועז ששמע אשורית יצא, והא ודאי דכו"ע ללשון הקדש אינו של בני אשור, דהא אמרינן בירושלמי (שם) אשור לשון אין להם כתב יש להם, כלומר כתב יש להם משלהם אבל אין להם לשון אלא משל אחרים, א"נ ה"ק דכתב שלנו יש להם אבל לא לשון שלנו, ועל שם שהורגלו לכתוב לשון הקדש בכתב אשורית זה נקרא בלשון אשורית. וכתב הריטב"א **שלפי זה אין במה ששינה עזרא את הכתב לכתוב ספרי תורה בכתב הקדש שום חדוש על התורה שהרי הכתב הזה כבר היה ידוע וניתן לנו בלוחות הברית.**

תאריך לועזי על מצבה

בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן קעא) נשאל בקשר למצבה אחת שהעמיד איש בלא רצון הגבאים דחברא קדישא, והמצבה ההוא נכתבת בלשון עכו"ם וגם פרט השנה הוא באופן כמו שהאזה"ע מונים להנוצרי, האם רשאים להניח המצבה ההוא שם או אם לטוחו בטיט, בפרט מה שכתוב בו הזמן להנוצרי, או להשליך את המצבה החוצה.

תנצב"ה

וכתב מהר"ם שיק שעל כאלו וכיוצא בהם אמר הפסוק בסוף ישעי' "ורבים מישני עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפה ולדיראון עולם", ולכך המנהג אצל בני ישראל לכתוב על המצבה תהא נפשו צרורה בצרור החיים להחיותו עם כל מתי עמך ישראל, ויש מקצרים והפירוש ידוע שהכל מרמז על עולם התחיה וחיי עולם, אבל הכותבין בשאר לשונות שאין כותבין תנצב"ה וגם אין כותבין להחיותו עם מתי כל ישראל, יש עליהם לומר שהם מהכת אשר לדיראון יקימו והם מבזין את המת ומרמזין זאת במצבה ההוא שהוא בלשון לאומים שהיא תעמוד וניצב ג"כ לחרפה ולדיראון עולם, וא"כ הקרובים ושאר בני ישראל שאנו מצווים שלא לבזות מת היה ראוי מצד המת עצמו לסלק המצבה ההוא שלא להוציא שם לע"ז עליה וגם על הקבורים אצלו.

ושם אלהים אחרים לא תזכירו

ממישך מהר"ם שיק שכל זה על גוף הדבר מה ששינוי לשון המצבה ללשון לע"ז, אבל מה שעשו עוד שכתבו מספר השנים כדרך החדשים ג"כ בלשון לע"ז זה עבירה כפולה ומכופלת, דמספר החדשים שלהם אינם מכוונים למספר ב"י, ומה שסיימו במספר השנים למספר הנוצרי זה איסור דאורייתא שהרי בתורה בפ' משפטים נאמר "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", ואמרו חכמים וכן כתבו הפוסקים דאסור לומר לחבירו המתן לי בצד ע"ז פלונית, ומדנקט בלשון הפעיל תזכירו משמע שאפילו אינו מזכיר ממש ג"כ הוא בכלל איסור. והמונה במספרם נלענ"ד דעובר באיסור ההוא, דנהי דתזכירו היינו בפה או בכתב לפי מאי שכתב המנ"ח מ"מ כיון דע"י

המנין עולה על הזכרון מחשבה נראה דאסור דזיל בתר טעמא, כמ"ש החינוך (סי' פ"ו ופ"ז) דלא ישמע על פיה, וגם גרם אסור שע"ז ניזכר זמן של ע"ז.

וא"כ דבר שגורם עבירה וודאי ראוי להשליך חוצה, ומסיק שאם אפשר להוציא אותה חוצה מה טוב, ולכל הפחות להטיח את המצבה בטיט הדבוק מאוד ואינו נופל.

שמות שאין במשמעותם אלהות

בשו"ת יביע אומר (ח"ג יו"ד סימן ט) כתב שהיות ואין חשבון זה מכוון ללידתו של אותו האיש, לפי"ד חז"ל, א"כ אין בזה גם משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו. שהרי הראב"ד בסדר הקבלה (עמוד נג) כתב וז"ל, כותבי זכרונות ישראל אומרים שיהושע בן פרחיה הוא רבו של ישו הנוצרי, וא"כ הוא בימי ינאי המלך היה. וכותבי זכרונות אוה"ע אומרים כי בימי הורדוס נולד ובימי ארקילוס בנו נתלה. ומחלוקת גדולה היא, שהפרש גדול יש ביניהם יותר ממאה ועשר שנים. ומזכירי אוה"ע מסיימים דבריהם ואומרים שבשנת נ"ב למנין שטרות נולד, ולאחר ל"ג שנה נתלה כו'. והם טוענים כן לומר שלא עמד הבית ומלכות ישראל אחר תלייתו אלא מעט, ומסורת אמת יש בידינו מן הש"ס שלא החליפו שום דבר כי יהושע בן פרחיה ברח למצרים בימי אלכסנדר הוא ינאי, ועמו ישו הנוצרי. וקבלת אמת בידינו, כי בשנת ד' לאלכסנדר נולד וכו' ונתפש והוא בן ל"ו שנה.

וכ"כ בס' האשכול (עמוד יח) שאותו האיש יש"ו נצלב קל"ה שנה קודם החרבן. והר"י אברבנאל בס' מעיני הישועה כתב, שאין אמת במה שאומרים שיש"ו הנוצרי מת מ"ב שנה קודם החרבן, שהרי מצינו בש"ס שיש"ו היה תלמיד ר"י בן פרחיה, אלא קודם החרבן קנ"א שנה יצא מעולמו. והנוצרים אומרים שמת מ"ב שנה קודם החרבן כדי לתלות החרבן בעון הריגתו.

עוד כתב דלפמ"ש היראים (סי' עה) וז"ל, ונ"ל שאינו אסור להזכיר אלא שם הניתן לאליל לשם אלהות, שנתנו לו שם דמשמע אלהות, אבל שם הדיוטות כגון כרע בל קרס נבו, אף על פי שעשו אותן אלוהות, מאחר שלא ניתן השם לשם אלהות ואינו נשמע אלהות ואדנות מותר. וה"ט משום דכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו בשם אלהות הקפיד הכתוב. וכיו"ב כ' המרדכי (ספ"ק דע"ז) בשם ראב"ה, דדוקא בימיהם ששם ע"ז משמע לשון שררות ואלהות, אבל היכא שהקדשים שלהם נקראים בשמות של בנ"א אין קפידא בהזכרתם, והכתוב מוכיח כן ושם אלהים אחרים לא תזכירו. ולפ"ז אין כל איסור בספירת התאריך הלועזי, משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו, אף אם היה אמת שהוא קשור עם לידתו של אותו האיש.

רק אם מזכיר להדיא

ועי' בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סי' ח) שר"ל דעד כאן לא אסר מהר"ם שיק משום "לא תזכירו" כי אם היכא שמזכיר במפורש שזהו למספר הנוצרי, כגון שעם סיום כתיבת התאריך מסיים בלשון לספה"נ (ספירת הנוצרים) אבל אם לא מסיים בכזאת כי אם כותב בסתם התאריך שמונים העמים אין בכל כה"ג משום לא תזכירו, ובכה"ג ישנו בדבר רק משום גנאי שעוזב התאריך העברי ובוחזר בתאריך הגוי. ומדויק בדברי המהר"ם שיק, דבתחילה הוא כותב רק דהעבירה היא מה שהמספר החדשים שלהם אינם מכוונים למספר בנ"י, ורק אח"כ הוא מוסיף

וכותב דמה שסיימו במספר השנים למספר הנוצרי והיינו שגם סיימו וכתבו שזהו לספה"נ בזה יש לדעתו גם איסור דאורייתא וכו'.

דברי הגט פשוט

בספר גט פשוט (סי' קכז, ל) כתב להסתפק היכא שכתב בגט חשבון אותו מלכות כמו שנוהגים הגוים באותו מלכות אם הגט הוא פסול משום דחלילה להזכיר שום עבודת כוכבים בגט, כההיא דר"ת דכתב בגט מומר דאין להזכיר שם עכו"ם בגט, ואם כתב שם עכו"ם הגט פסול, ומסיים וכותב: ואפי' באגרות חול יראה דיש ליזהר שלא יכתבו אלא לבריאת עולם לאפוקי מה שראיתי באגרות הבאות מהלועזים היושבים בארץ לועז דמונין כמנין הנוצרים בשמות החדשים ובמנין השנים ואין נכון לעשות כן. הרי לן טוען הצי"א שבעל גט פשוט חשש לכאורה משום הזכרת שם ע"ז גם כשכותב התאריך שלהם בלבד במבלי להזכיר גם לספה"נ והטיל על כן ספק לפסול גט באם כתבו בו כן.

ודחה הראיה די"ל דכוונת הג"פ הוא היכא שמזכיר בהדיא גם שהוא לספירת הנוצרים, והיינו דבמקום שהיה צריך לכתוב בגט בכו"כ לבריאת עולם, כתב בכו"כ לספירת הישמעאלים או הנוצרים, ועל כן הוא שחשש בזה משום הזכרת שם עכו"ם, ועל אופן זה הוא שהמכוון במה שמסיים הגט פשוט וכותב דגם אין נכון לעשות כן אפי' באגרות חול, והיינו שיכתבו בהם תאריך העמים ויזכירו במפורש שהוא לספה"נ.

האם עדיף לכתוב מספר חודש או שם החדש

ממשיך הצי"א שהיה לו וויכוח אם בעל היביע אומר, שהוא הציע כשכותבים לפי מנינים להזכיר במפורש שמות החדשים שלהם ולא לכתוב בספירה של החדש הראשון או השני וכו', דאז אין כאן ביטול של החדש הזה לכם שאינו "מונה" לחדש אחר. אבל כתב הצי"א שיותר גרוע להזכיר במפורש שמות החדשים שלהם, כי כפי מה ששמע ששמות החדשים שלהם מכוונים לשמות אלילים, ויוצא איפוא שדווקא כשמזכיר במפורש שמות החדשים שלהם אז הו"ל כמזכיר שם עכו"ם. ולכן עדיף יותר שיכתוב בסתם במספרים השנה והחדש שלהם, ויזהר שלא להזכיר שהוא לספירת הנוצרים כגון לסיים בלשון לספה"נ, או יותר טוב שיסיים בלשון למה"נ, ור"ל למנהג הנהוג, דהיינו שזהו המנין אזורחי הנהוג, ומרמז בזה שני דברים, ראשית שבא לאפוקי שאינו מכוון כלל לספה"נ, ושנית שבא כמתנצל שלא לתופסו כעוזב בזה המנין היהודי כי בהכרח הוא שמשמש במנין זה בהיות שהוא המנין האזורחי המקובל וזקוק לו זה לצרכי מסחר, וכדומה.

בחוקותיהם לא תלכו

בשו"ת יבי"א (הנ"ל) דן ג"כ מצד איסור "בחוקותיהם לא תלכו", וכתב שאם כותבי התאריך הלועזי אינם חושבים בכוונה מכוונת שמנין זה ללידת אותו האיש, רק לפי שכן נוהגים העולם הבקיאים יותר בתאריך האזורחי, ובפרט במקומות שגם משרדי הממשלה מונים למספר הנוצרים, אין בזה איסור משום ובחוקותיהם לא תלכו, הואיל ובאמת דעת רז"ל היא שאין מספרם מתאים ללידת ישו הנוצרי, וטעות הוא ביד החושבים כן. ואף את"ל שהואיל ונראה שכוונת הנוצרים במספרם זה היא ללידת אותו האיש, כל מי שכותב התאריך הלועזי בתר ידיהו אזיל, מ"מ הואיל ואין כוונתו אלא לכתוב התאריך המפורסם יותר אין בזה איסור משום

ובחקותיהם לא תלכו. וכמ"ש הב"י (יו"ד סי' קעח) בשם מהרי"ק, שאין לאסור משום ובחקותיהם לא תלכו אלא בא' מב' חלקים, הראשון הוא הדבר שאין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק, וכמו שפרש"י והרמב"ן פ' קדושים, שכיון שהוא עושה דבר משונה שאין בו טעם נגלה אלא מפני שהם נוהגים כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, שאל"כ למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם. והשני הוא דבר ששייך בו פריצות וכו', וא"כ בכתיבת התאריך הלועזי, דאיכא מילתא בטעמא, שהוא עושה כן לרוב פירסום התאריך למי שהוא בן ברית ולמי שאינו בן ברית. ולא שייכא טענת מהריק"ו הנ"ל דאמאי עושה כמעשיהם התמוהים. בודאי שאין כאן איסור משום ובחקותיהם ל"ת. והרמ"א בהגה (שם) הביא להלכה ד' מהריק"ו הנ"ל דדוקא בדבר שנהגו למנהג וחק ואין טעם בדבר, חיישינן לאיסור זה, דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ ע"ז מאבותיהם.

גדולים שכתבו תאריך לועזי

מצינו בכמה וכמה גדולים הזכירו תאריך לועזי בתשובותיהם. בשו"ת הרמ"א (סימן נא) כתב וז"ל בשנת אלף תקמ"ו בדיצימב"ר למספרם ביקש מסי' יאקום מינט"ו מן השרים להשיב משה דישאנ"ו באותו הבית שדר בו עתה הרופא הנ"ל באמרו שהוא פנוי.

וכ"ה בשו"ת מהר"ם פדואה (סימן לח) וז"ל והנראה לענ"ד כתבתי היום יום ו' ג' יוני ש"ו לפ"ק פה פדואה נאום מאיר בכמ"ר יצחק קצנאילנבוגן, עוד הפעם בסימן עז וז"ל ושלום ב' דדצמבר. (אלא שיש מקום לחלק בין מנין החדשים הנוצרים למנין השנים. אף על פי שהגאון מהר"ם שיק חושש לאסור גם במנין החדשים.)

בשו"ת יביע אומר (הנ"ל) ג"כ הביא שהש"ך עשה מעשה בנפשיה באגרת שכתב לפילוסוף אחד, ונדפס בס' קריה נאמנה (עמוד עח), שסיים שם בתאריך הלועזי, ג' פברואר אלף שש מאות וששים. וכן מהר"ש איגר באגרתו ששלח להגאב"ד דברעסלוי בלשון אשכנז, וסיים: פוזנא אחד יוני חמשת אלפים שש מאות ושתים. וכן עשה מעשה רב הגאון החת"ס באגרתו ששלח אל הממשלה, שנדפסה באגרות סופרים (עמוד קה). שסיים בתאריך הלועזי: שמונה נובמבר אלף שמונה מאות עשרים ואחת. ואילו היה בזה איסור ממש לא היו כל הרבנים הנ"ל עושים מעשה להקל.

סתירה בדברי החת"ס

ויש להעיר שהחת"ס עצמו בס' תורת משה (פר' בא) בפסוק החודש הזה לכם, כ' וז"ל, אנו מונים לב"ע ולא כאותם חדשים מקרוב באו שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרי, וכותב וחותם עליה שאין לו חלק באלקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה. בתורת ה' מאסו, וחכמת מה להם.

וכתב ביבי"א שכוונת החת"ס היה כלפי המשחיתים המשכילים הסכלים, אשר שינו שמותם ולשונם ומלבושיהם להדמות לעכו"ם, וגם בכתיבתם התאריך הלועזי טינא היתה בלבם במחשבת זדון. אבל אם יש צורך מסחרי וכדומה לכתיבת התאריך הלועזי, בשביל פרסום הדבר והכרתו גם למי שאינו בן ברית שפיר דמי. ולכן באגרת החת"ס שהיתה מיועדת לשלטונות המכירים אך ורק בתאריך הכללי, הוצרך לכתוב להם לפי מנין הנוצרים.